

برخی از اولین‌ها در تبریز

یحیی آربین پور در اثر ارزنده خود « از صبا تا نیما » جلد اول تحت عنوان فصل اول - چاپ و چاپخانه می نویسد...

چاپ و چاپخانه:

یحیی آربین پور در اثر ارزنده خود « از صبا تا نیما » جلد اول تحت عنوان - فصل اول - چاپ و چاپخانه - می نویسد :

- در این که چه کسی ابتدا چاپخانه را در ایران دایر کرد اختلاف است ولی از مجموع مطالعاتی که در این باره به عمل آمده مسلم شده است که نخستین چاپ حرفی به ایران وارد و در شهر تبریز دایر گردیده است.

آربین پور در ادامه اضافه می کند که : اولین چاپخانه سربری را میرزا زین العابدین از روسیه به تبریز آورده و این چاپخانه در سال 1332 هجری قمری دو سه سال پیش از بزگشت میرزا صالح (شیرازی) به تبریز به کار افتاده بود.

بعد از دایر شدن چاپخانه سربری در تبریز، اولین روزنامه سطح شهرستان های کشور نیز در تبریز منتشر می شود. یحیی آربین پور در همان مأخذ تحت عنوان - جراید شهرستان ها - می نویسد: تا آنجایی که اطلاع داریم قدیمی ترین روزنامه ای که بعد وقایع اتفاقیه در ایران و برای نخستین بار در شهرستان ها دایر شد روزنامه ای است به نام « روزنامه ملتی» که در تبریز منتشر گردید و خبری از آن در شماره های سال 1275 هجری قمری وقایع اتفاقیه دیده می شود.

مدرسه:

نخستین مدرسه نیز در تبریز بنیاد نهاده شد. کسروی در جلد اول تاریخ مشروطه می نویسد: حاجی میرزا حسن رشديه در جوانی به بیروت رفت و در آنجا دبستان ها را دید و شیوه آموزگاری آنها را یاد گرفت و چون به تبریز بازگشت، بر آن شد که دبستانی به شیوه آنها بنیاد گذارد، و در سال 1267 بود که به این کار پرداخت به جلو ایشان پیش تخته نهاد و الفبا را به شیوه آسان و نوینی (شیوه ای که امروز هست) آموخت و از کتاب های آسان درس فارسی گفت و شاگردان را پاکیزه نگه داشت و در آمدن و رفتن برده گذاشت و پس از همه تابلویی که نام « مدرسه رشديه » به روی آن نوشته بود بالای در زد.

کودکستان و مدرسه کر و لال ها:

نخستین کودکستان و نخستین مدرسه کر و لال نیز در تبریز بنیاد گذاشته شد.

جبار باغچه بان که سیمایش آشنای مردم ایران است آموزگاری ارجمند و مبتگری شایسته بود که ابتدا در تبریز کودکستانی را تحت عنوان باغچه اطفال دایر و به همان خاطر خود را باغچه بان نامید. آقای سرداری نیا در « مشاهیر آذربایجان » طی شرح زندگانی جبار باغچه بان می نویسد:

مدرسه کر و لال ها را جبار باغچه بان در سال 1303 شمسی با وجود مخالفت های زیاد از جمله رئیس فرهنگ وقت دکتر محسنی در تبریز دایر کرد. این کلاس جنب باغچه اطفال باغچه بان در کوچه انجمن در ساختمان معروف به عمارت انجمن تأسیس شد.

آقای سرداری نیا در ادامه می افزاید: جبار باغچه بان اولین مؤلف و ناشر کتاب کودک در ایران است. او از سال 1307 شمسی علیرغم دشواری های وسیع چاپ و کلیشه. چاپ کتاب های ویژه کودکان را با نقاشی هایی که خود می کشید آغاز کرد و گفتنی است که یکی از کتاب های وی نیز با عنوان « بابا برفی» توسط کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان به چاپ رسیده و شورای جهانی کتاب کودک آن را به عنوان بهترین کتاب کودک انتخاب کرد.

ادبیات نوین:

تبریز در عرصه ادبیات نوین نیز پیشگام بوده است. میرزا عبدالرحیم طالبیوف و میرزا زین العابدین مراغه ای در نثر و داستان نویسی و میرزا جعفر خامنه ای در شعر نو نخستین کسان بودند که تحول شگرفی را موجب شدند. صمد سرداری نیا در شماره 3 - 86 پاییز 71 واریق در شرح حال میرزا جعفر خامنه ای از قول یحیی آربین پور می نویسد: « از شکل معمول اشعار فارسی عدول کرد و قطعه های بی امضاء با قافیه بندی جدید و بی سابقه ومضمون های نسبتاً تازه انتشار داد.» سرداری نیا می افزاید: وی هنگامی که این ابیات را با قافیه بندی جدید و بی سابقه می سرود، در سراسر ایران، عنوان « شعر نو» به گوش کسی نخورده بود.

سکه ماشینی:

از سال 1306 هجری قمری ضرابخانه ماشینی به طور رسمی در ایران برقرار و تمام ضرابخانه های شهرهای معتبر برچیده شد. فکر ایجاد چنین ضرابخانه، سال ها قبل از این تاریخ، یعنی به سال 1222 هجری قمری در زمان ولیعهدی عباس میرزا نایب السلطنه در تبریز مورد توجه بوده و اقدام به تهیه مسکوک رسمی یا چرخنی گردیده ولی به علت گرانی هزینه در حدود 200 قطعه سکه سیمین تهیه و ضرابخانه تعطیل شد. نمونه زیر از مسکوکات نامبرده است.

اتاق تجارت (بازرگانی):

نخستین اتاق بازرگانی نیز در تبریز بنیاد نهاده شده است. تاریخ تأسیس اتاق تجارت در تبریز به سال 1285 هجری شمسی بر می گردد و اولین اتاق تجارت در سطح کشور بوده است. بعد از اتاق تجارت تبریز، اتاق تجارت تهران بنیاد یافته است.

شهربانی:

اولین شهربانی به مفهوم امروزی توسط انجمن ایالتی آذربایجان در سال 1325 هجری قمری در تبریز به وجود آمد... اجلال الملک که نماینده انجمن ایالتی آذربایجان بود به سمت نخستین رئیس شهربانی انتخاب شد..... از جمله شاهکارهای این سازمان انقلابی (شهربانی) انتشار نشریه ای بود که به نام « نظمیه تبریز» منتشر شد. (واریق شماره 5 و 6 (مرداد و شهریور سال 1361) روزنامه نظمیه، از صمد سرداری نیا).

پس از صدور فرمان مشروطیت که انجمن ایالتی آذربایجان در تبریز تشکیل شد، از جمله اقدامات بس مترقی و مهمش تأسیس ادارات جدید و مؤسسات نوین بود که بلذیه تبریز از جمله آن نهادهاست.....